

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE
KOGUDUSTE LIIT

KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

KAAREL VÄLJAMÄE

**JUHI ARENG KOGUDUSE LOOMISE PROTSESSIS
VIIMSI NING KALAMAJA KOGUKONDADE NÄITEL**

Diplomitöö

Juhendaja: Meego Rimmel, PhD

Tartu 2016

Olen diplomitöö kirjutanud iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõtteliste seisukohtadele ning muudest allikaist pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Kaarel Väljamäe

.....

SISUKORD

Sissejuhatus.....	4
1. Missionaalne kogudus 1. ja 21.sajandil.....	6
1.1 Koguduste rajamine, Uus Testament ja missionaalne kogudus.....	6
1.2 Koguduste rajamine ja EEKBL.....	9
1.3 Missionaalsed kogukonnad.....	11
2. Uurimistöö küsimused, metoodika, läbiviimine.....	13
3.Missionaalsete kogukondade rajamise kogemusest Tallinnas.....	15
3.1 Kalamaja kogukonnad.....	15
3.2 Viimsi kogukond.....	21
4. Kahe kogudusealgatuse võrdlus ja järeldused.....	30
4.1 Vana ja uue koguduse suhe.....	30
4.2 Kutse ja meeskond.....	32
4.3 Arusaam kogudusest.....	33
4.4 Väärtused ja praktikad.....	34
4.5 Areng ja õppetunnid.....	35
4.6 Järeldused.....	36
Kokkuvõte.....	37
Kasutatud kirjandus.....	38
Summary.....	40

SISSEJUHATUS

1991.aastal peab Joosep Tammo ettekande Eesti EKB Koguduste Liidu konverentsil, kus kutsub üles uusi kogudusi rajama. Ta ütleb: „Usun, et see on Jumala tahe luua uusi kogudusi“ (Tammo 1998, 64) ning veel rõhutatult: „Kõige sügavamini tunnetame oma vaimulikku vastutust ja läkitust just uusi kogudusi luues.“ (Tammo 1998, 61). Koguduste loomine on vajalik ning selleks on ka aeg soodne, kuna Tammo sõnul on kolmel viimasel aastal kõik suuremad Liidu kogudused kasvanud.

Kaks aastat hiljem, 1993. aasta EKB Liidu misjonikonverentsil võib Tammo kogudusi kinnitada teatega: „Meie vendluse kogudustel on umbes 20 tööpunkti.“ (Tammo 1998: 80) Sellega ei peaks rahulduma, avaldab ta samas arvamust. Kogudustel on ühiskonna ees võlg, kinnitab Tammo ning noomib kogudusi: „Me kipume takerduma oma koguduse „Siioni mäele“. Ta toob esile, et võrreldes algkogudusega ollakse sageli pööratud sissepoole. Kui kogudus muudetakse kindluseks, siis valitseb seal igavus ja kodusõjad, mitte misjonivaim.

Kolme aasta möödudes 1996.aastal, peab Joosep Tammo Tartu Kolgata Baptistikoguduses jutluse pealkirjaga „Jumal teeb uut“, kus julgustab vaatama lootusrikkalt tulevikku. Jutluse aluseks on Jesaja raamatu 43.peatükk („Vaata, mina teen hoopis uut; see juba tärkab, kas te ei märka?“). Ta kinnitab: „Meie senised kogemused, kui väärtuslikud ja olulised need ka on, ei saa olla Jumalale piiriks. Ta võib sinust tulevikus teha midagi, mida Ta senini pole teinud. Sa võid saavutada usuelus uue ja parema taseme.“ (Tammo 1998, 159). Kõne lõpu eel tuleb ta koguduste loomise mõtte juurde: „Üle maailma rajatakse üha uusi ja uusi Kristuse kogudusi. Üle maailma sünnib üha uusi ja uusi unistusi. Jumal teeb uut!“ (Tammo 1998, 162)

Minu huvi koguduste rajamise teema vastu tärkas kuus või seitse aastat tagasi ja üleüldist arutelu ma selle vastu toona ei täheldanud. Teema tundus aktuaalne väheste aktivistide jaoks. Ülaltoodud tsitaadid, milles väljendus Liidu juhtide tugev koguduste rajamise visioon, olid minu jaoks seega üllatuslikud. Isiklikus kogemuses ja arusaamades oli koguduste rajamine pigem mässumeelse maitsega tegevus. Mõistetavaks sai see isikliku uue pühendumise kaudu

Jumalale ning sellega seotud aimdusega, et ka minu roll Jumala riigis võib olla seotud koguduste rajamisega.

Diplomitöö käsitleb koguduse rajamise protsessi ning analüüsib selle kaudu vaimuliku juhi arengut antud töö autori näitel. Töö lähtepunktiks on vajadus reflekteerida enda tegevust vaimuliku juhina. Säärase eneseanalüüsi vajaduse on tinginud eelkõige ebaõnnestunud katse koguduse rajamises, kuid sellest hoolimata säilinud kutse seda teha. Sellest tulenevalt on töö eesmärgiks teoreetilises plaanis avada koguduse rajamisega seonduvat ning praktilises mõttes jõuda eneseanalüüsi tulemusena konkreetsema nägemuseni isiklikus plaanis.

Antud diplomitöö autori andmetel vastavat teemakäsitlust Tartu Kõrgema Usuteadusliku Seminari lõputöös varem esinenud ei ole. Selles valguses on töö temaatilise lähenemise poolest uudne.

Tegemist on kvalitatiivse uurimusega, mille tarvis andmed on saadud intervjuude kaudu.

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses osas on keskendunud koguduse rajamisele üldiselt, tuginedes kirjandusele. Mainin vastavasisuliselt Uue Testamendi tekste, avan missionaalse koguduse ja sellega seonduva missionaalse kogukonna mõistet. EEKBL kontekstis ning ka Eestimaal laiemalt ei ole neid teemasid praktiliselt käsitletud, mis tingib toetumise ingliskeelsele kirjandusele. Inglise keeles on teemakohaseid materjale palju, kuid silmas pidades töö fookust ning praktilist eesmärki on kontsentreeritult piiratud kõige olulisemaga. Lisaks tutvustan esimeses osas lühidalt koguduste rajamise statistikat EEKBKL-s. Teine peatükk tutvustab uurimistöö metoodikat. Kolmandas peatükis on esitletud intervjuusid Kalamaja ning Viimsi kogukonna juhtidega. Neljas peatükk sisaldab kahe kogukonna kogemust ja võrdlust ning viimasele tuginedes autori eneseanalüüsi koguduse rajaja rollis.

1. MISSIONAALNE KOGUDUS 1. JA 21. SAJANDIL

Selles peatükis käsitletakse missionaalse koguduse ja missionaalse kogukonna mõistet. Lisaks avatakse koguduse rajamise põhjuseid. Siinkohal on vajalik täpsustada terminoloogiat. Lugeja märkab, et kasutatud on mõisteid missioon, misjon ja traditsiooniline kogudus. Missiooni all on silmas peetud Jumala ja Jumala rahva tegevust üldiselt. Misjon tähistab aga selle missiooni täitmist konkreetsetes kontekstis. Traditsioonilise koguduse all pean silmas kogudust, kes lähtub tegevuses väljakujunenud harjumustest (näiteks keskendub peamiselt pühapäevasele jumalateenistusele). Antud peatükk arutleb nende teemade üle ka EEKBKL kontekstis.

1.1 Koguduste rajamine, Uus Testament ja missionaalne kogudus

Uue Testamendi arusaam koguduse rajamisest tuleb esile mitmete kirjakohtade kaudu: „Ja Jeesus astus nende juurde ja kõneles neile: „Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.” (Mt 28:18-20) Ristimine ei ole ainult isikliku Jumala-suhte väljendus, vaid on koguduslik sündmus. Me ristime inimesi kohaliku koguduse juures Kristuse ihu liikmeks. Koguduste loomine aitab ellu viia Jeesuse misjonikäsku. „Ja mina ütlen sulle: Sina oled Peetrus ja sellele kaljule ma ehitan oma koguduse, ja põrgu väravad ei saa sellest võitu.“ (Mt 16:18) „Nii saab nüüd Jumala mitmekülgne tarkus teatavaks koguduse kaudu taevastele valitsustele ja meelevaldadele.“ (Ef 3:10)

Pauluse strateegia oli koguduste rajamine. Ta keskendub suurtele linnadele, kus kuulutab evangeeliumi ning rajab kogudused selleks, et evangeeliumi mõju oleks püsiv. „Ma jätsin su Kreetale maha selleks, et sa seaksid korda, mis jäi korraldamata, ning seaksid vanemaid igasse linna, nagu ma tegin sulle ülesandeks.“ (Tt 1:5)

Uues Testamendis näeme, kuidas evangeelium levis ahelreaktsioonina ning see toimus muudetud elude kaudu. Neil Cole viitab oma raamatus koguduse loomulikust elust („Organic Church“) Rolan Alleni käsitlele Pauluse meetodist. Ta näitab, kuidas evangeelium levis

kõigest kümne aastaga nelja grupi inimesteni (Galaatia, Makedoonia, Ahhaia, Aasia) ja see toimus ühe inimese kaudu, kelleks oli Paulus. See ei tähenda, et ta oleks isiklikult kõigile pöördunuile kuulutanud. Pigem esitles ta universaalset teed, kuidas järgida Jeesust. Jüngerlik eluviis antakse edasi eeskuju ja õpetuse kaudu. Kiireks levikuks peab see olema aga teatud kindlate tunnustega. Esiteks peab see olema isiklikult omaks võetud. Jüngri elu peab sisemiselt muutuma. Teiseks peab see olema lihtne, kergesti korratav. Kolmandaks peab selles peituma reprodutseerimise võime, see peab olema universaalne jõudmaks inimesteni kõigis keeltes ja kultuurides. (Cole 2005, 109-110)

Pauluse tegevuses avaldub kindel muster. See oli inkarnatsiooniline. Pauluse tegevus ei tähenda ainult evangeeliumi kuulutamist, vaid ka selle elamist/kehastamist. Ta kutsub üles järgima iseenda eeskuju nii nagu ta ise järgib Jeesust. (Fl 3:17) Pauluse meetod oli „nakkav“, kergesti edasiantav ning elumuutev ja universaalne. (Cole 2005, 112)

Mida aga tähendab missionaalne kogudus? 1998.aastal ilmus USA-s raamat „Missional Church: A Vision for the Sending of the Church in North America“, mis tõi mõiste missionaalne kogudus laiema avalikkuse ette. Teosel oli mitmeid autoreid, keda ühendas mure koguduste süveneva kaugenemise pärast oma tõelisest ülesandest. Allakäik pakub aga võimaluse taasavastada oma identiteet Jumala läkitatud rahvana, kelle ülesandeks on evangeeliumi tunnistamine kõikjal maailmas (Billings, Christianity Today, 8.märts 2008).

1. sajandi kristluse levik on olemuselt koguduste rajamise liikumine. See on niivõrd loomulik ja orgaaniline nähtus, et ei vajagi eraldi kirjeldavat nimetust, nagu on 21.sajandi missionaalne kogudus. Viimase näol on tegemist reaktsiooniga institutsionaalse ja pigem enesestõmbunud kirikukultuuri vastu. Missionaalne kogudus ei ole sisult uus nähtus, pigem on tegemist reformatsioonilise kutsega tagasi juurte juurde, tagasi algkoguduslike printsiipiide ja apostlite õpetuse juurde Uue Testamendi vaimus.

Alan Hirsch, missioloog ja koguduse rajaja, kirjeldab seda järgnevalt: „Missionaalse koguduse enesemääratlus, elukorraldus ja tõeline eesmärk on olla Jumala missiooni esindajaks maailmas. Teisisõnu, missioon on koguduse tõeline, autentne ülesehitav printsiip. Kui kogudus on missioonil, siis on tegemist tõelise kogudusega. Kogudus ei ole pelgalt misjonitegevuse tulemus, kogudus on kohustatud ja määratud laiendama oma tegevust igal võimalikul viisil. Jumala tegevus liigub otseselt iga uskliku läbi ja igas usukogukonnas, kes järgib Jeesust.“ (Hirsch 2006, 285)

Seda arvesse võttes tasub järele mõelda, kuid võrd kirjeldab meie Liidu kogudusi lähtumine tema missioonist. Järgnev on minu isiklik arvamus, milles tuginen oma kogemusele, kuid mulle tundub, et misjoniks peetakse üht võimalikku koguduse tegevusharu. Sageli on see tegevus, millega peaksid tegelema mõned üksikud, kellel on Jumala käest eriline misjonäri-kutse. Ning sageli ei ole tegelikkuses koguduse sisemiste vajaduste rahuldamise kõrval misjoni jaoks väga palju ressursse. Evangelismi- ja misjonistrateegiad ning tegevused kinnistavad seda hoiakut. Teoorias võidakse kuulutada seda, et iga kristlane on Kristuse tunnistaja, kuid sageli ollakse praktilises kuulutuses eluvõõrastes ajale jalgu jäänud vormides ning hoiakutes kinni. Traditsiooniliselt tardunud koguduse eluviis ja -struktuur ei kõnele, et koguduse ülesehitus on rajatud missioonile. Niisiis tundub mulle, et kuigi termin „missionaalne kogudus“ on pärit inglisekeelsest ruumist, on see ka meie koguduste kontekstis relevantne.

Kogudus peaks oma kuju saama iga uskliku tegeliku elu kaudu. Paulus kutsus kirjas filiplastele usklikke üles mõtlema Kristuse eeskujule: „Mõtlege iseenestes sedasama, mida Kristuses Jeesuses: kes, olles Jumala kuju, ei arvanud osaks olla Jumalaga võrdne, vaid loobus iseenese olust, võttes orja kuju, saades inimese sarnaseks; ja ta leiti välimuselt inimesena.“ (Fl 2:5-7) Paulus räägib siin Jeesuse lihakssaamisest, inkarnatsioonist.

Seal, kus kõneldakse inkarnatsioonist seoses misjonitegevusega, tähendab see konkreetse elukultuuri omaksvõtmist seal, kus tahetakse kuulutada evangeeliumi. See on sihtgrupiga sarnaseks saamine, et tähendusrikkalt edastada kristlikku sõnumit. Võrreldes traditsioonilise kogudusega tähendab see minemist inimeste juurde, selle asemel, et oodata neid enda juurde. Olemasolevad suhted, nii kristlaste kui mittekristlastega, moodustavad kogudusliku elu koe ja mustrid. Koguduse rajamine või olemasoleva koguduse taaselustamine misjoniks ei keskendu esmalt hoonele või jumalateenistusele. Missionaalse koguduse puhul on tegemist pigem kogukonna elu seadistamisega loomulikus jüngerlikus elus, kus jumalateenistus on elustiil ja misjonitegevus leiab aset igapäevaelu kontekstis (Hirsch 2006, 185). Kui Uue Testamendi autorid sõnastasid kristliku usu ja koguduse elu põhitõdesid, siis ei peetud silmas institutsiooni ega hooneid, vaid räägiti Kristuse Ihust, mis on dünaamiline ning haarab endasse kõik elusfäärid (Hirsch 2006, 204). Missionaalne kogudus taotleb uustestamentlikku nägemust kogudusest.

Olemasolevaid kogudusi tagasi tuua ning ümber kujundada missiooni ümber ei ole võimatu, kuid see on raske. Märksa efektiivsem on rajada selleks uusi kogudusi. Sageli arvatakse, et

koguduste rajamine ei lähtu missioonist, vaid on reaktsioon vanale. Võimalik, et siin on tegemist vahel ka sulamiga mõlemast, juhtumeid on erinevaid. Koguduste rajamise suhtes on käibel ka mitmeid eelarvamusi. Tim Keller on oma artiklis „Why plant Churches?“ toonud välja tüüpilised valearusaamad, mis puudutavad koguduse rajamist. Need kirjeldavad küll USA konteksti, kuid on kõnekad ka meie koguduste jaoks: 1) Kogudusi on juba piisavalt ning nendes on piisavalt vabu kohti, mida uued inimesed võiksid täita. Tegeleme esmalt sellega ning seejärel ehitame uued kogudused. 2) Kogukonnas on kogudusi, mis olid minevikus suuremad kui praegu. „Kirikulised“ ongi vähenev suurus ning uute koguduste loomine teeb haiget niigi kannatavale kirikule. 3) Meil on vaja paremaid kogudusi, mitte uusi kogudusi. Tuleb aidata esmalt neid, kes on hetkel hädas. (Keller 2002, 1)

Faktid ei toeta neid arvamusi. Uued kogudused jõuavad evangeeliumiga kõige paremini uute põlvkondadeni, uute elanikeni piirkondades ja uute sihtgruppideni. Peter Wagner on öelnud: „Koguduste rajamine on teadaolevalt kõige efektiivsem meetod evangelismiks siin taeval all.“ (Wagner 1987, 168) Ei pea langetama valikut koguduste rajamise ja koguduste uuendamise vahel. Uute rajamine mõjub hästi ka olemasolevatele kogudustele. Uus kogudus toob uusi ideid, mida on märksa keerulisem katsetada välja kujunenud koguduse kontekstis. Uutes kogudustes kasvavad üles uued põlvkonnad vaimulikke juhte. Uued kogudused on efektiivsed evangelismis, kuid ei pruugi olla eriti stabiilne keskkond kõigi vaimuliku kasvu jaoks ning mitmed leiavad selleks küpsema koguduse. (Keller 2002, 2)

1.2 Koguduste rajamine ja EEKBKL

Kogudus on Jumala missioon, mingisugust teist plaani ei ole ning uute rajamine on kõigi koguduste eluspüsimiseks vajalik. Ometi ei ole koguduste rajamise mõte ja selle idee praktiline rakendamine nii lihtsad ja enesestmõistetavad. Seda kinnitab ka EEKBKL statistika. 1991.aasta konverentsi ettekandes nimetab Tammo vendluse 82 kogudust. 2016.aasta seisuga on EEKBKL kogudusi 83. Mõned kogudused on rajatud ja mõned kogudused on suletud, kuid suurusjärk on jäänud samaks.

Eesti EKB Koguduste Liidu arengukava aastateks 2012–2017 nimetab kolmandas punktis, et eesmärgiks on koguduste rajamine ja arendamine: „elujõuliste koguduste abiga luuakse uusi kogudusi ning kogudustevahelises ja piirkondlikus koostöös toetatakse arengule orienteeritud kogudusi.“ (Aastaraamat 2016, 67) Selle eesmärgi alt loeme punkti juurest 3.3: „Uute

koguduste rajamine, mille tulemusel on rajatud vähemalt viisteist uut kogudust suuremate koguduste poolt või piirkondlikus koostöös.“ (Aastaraamat 2016, 68)

Täna on 24 kogudusel kokku 41 tööpunkti, mis on rõõmustav, kuid numbrite taha vaadates ei näe me enamike misjonitööde juures koguduse rajamise visiooni. Paljude tööpunktide näol on tegemist sisuliselt juba mõnda aega hääbunud väikekogudustega. Ka viimase tosina aasta kestel ei ole nii palju kogudusi rajatud, kui on kirjas arengukavas viie aasta jaoks.

Kui heidame pilgu lähiminevikku, siis näeme, et 2004-2016 on Liiduga liitunud kogudusi 6, Liidust lahkunud või teistega ühinenud on 9 kogudust. Mul puuduvad andmed selle kohta, kui palju uusi ettevõtteid selle aja jooksul Liidu koguduste liikmed on loonud, aga olen veendunud, et neid on palju rohkem kui kuus. Siin ei räägi ma ettevõtlikkuse vastu ega vastanda erinevaid tegevusi. Tõden vaid, et inimeste ettevõtlikkus koguduste rajamisel ei ole probleemiks ning arutleda võiks selle üle, kui sageli meie isiklik majanduslik heaolu on olulisem kaasmaalaste vaimulikust heaolust.

1. jaanuari seisuga 2004 kuulus liitu 86 kogudust. Ühinesid iseseisvad kogudused: *Külama Kärdlaga, Lähtru Ridalaga, Muhu Kuressaarega, Vedra Haapsaluga.*

1. jaanuari seisuga 2005 kuulus liitu 82 kogudust.

1. jaanuari seisuga 2006 kuulus liitu 83 kogudust. Liiduga liitus *Kohtla-Järve Lootuse kogudus.* 2006. aastal liitus *Lauka* kogudus Kärdlaga.

1. jaanuari seisuga 2007 kuulus liitu 82 kogudust. Liiduga ühines *Tartu Kristlik Risttee kogudus.*

1. jaanuaril 2008 kuulus liitu 83 kogudust.

1. jaanuaril 2009 kuulus liitu 83 kogudust. Liidust lahkus *Hellenurme Baptisti Kogudus.* Liiduga liitus *Tallinna Elav Kivi Vabakogudus.* (Formaalselt on kogudus alles, kuid tänaseks on koguduse iseseisev tegevus sisuliselt teadmata ajaks peatatud ning tegutsetakse edasi Mustamäe koguduses.)

1. jaanuar 2010 kuulus liitu 83 kogudust.

1. jaanuar 2011 kuulus liitu 83 kogudust. Liitu võeti *3D kogudus* ja *Laagri kogudus.*

1. jaanuar 2012 kuulus liitu 85 kogudust. Liidust lahkus *Lehtse* kogudus. Iseseisva kogudusena lõpetas töö *Võnnu* kogudus, ühinedes *Tartu Salemi Baptistikogudusega*. *Tartu Kodugrupi Kogudus* lõpetas tegevuse.

1. jaanuar 2013 kuulus liitu 82 kogudust.

1. jaanuar 2014 kuulus liitu 82 kogudust.

1. jaanuar 2015 kuulus liitu 82 kogudust. Liitus *Tartu TELK kogudus*.

Statistikas ei kajastu tööpunktid, millel on selged koguduse tunnused nagu näiteks Järvakandi Uue Alguse Kogudus, 3D Koguduse Tallinna campus või Tartu Risttee Koguduse algatus Tallinnas Kalamaja piirkonnas.

1.3 Missionaalsed kogukonnad

Viimati mainitud algatuse puhul (Kalamaja kogukonnad) peab selgitama mõistet missionaalne kogukond. Missionaalne kogudus on kogudus, mille tegevus on rajatud misjonile. Missionaalne kogukond on koguduse vorm või mudel, mis seab eesmärgiks Uue Testamendi kirjelduse koguduslikust elust selleks, et missiooni täita.

Jeff Vanderstelt on oma selgitavas artiklis „What is a Missional Community?“ (2016) toonud välja neli identiteeti, mis missionaalset kogukonda kirjeldavad ja loovad: 1) perekond; 2) saadikud; 3) teenijad; 4) jüngrid.

Perekonnas jagatakse kõike: aega, raha, vahendeid, edu ja ebaedu, vajadusi, valu, võimalusi. Perekonnas tuntakse teineteist väga hästi. See hõlmab tervet elulugu, ollakse kursis nii teise tugevuste kui raskustega, millega võideldakse. Perekonna elu keskmeks on evangeelium ja selle loov ning muutev vägi kõigi jaoks ning elu kõigis väljendustes.

Elu missionaalses kogukonnas on midagi enam kui väikegrupp või piiblitunniks kogunevad usklikud. Missionaalne kogukond seab oma elu vajadusel radikaalselt ümber selleks, et olla missioonil seal, kus on vajadus evangeeliumi järele. See tähendab ka isiklike päevaplaanide, ressursside ja nendega seotud otsuste tegemist suurema grupi huvides selleks, et jõuda evangeeliumiga inimesteni.

Missionaalne kogukond teenib inimesi enda ümber nagu teeniksid nad Jeesust. Selle mõte on luua kogemus elust, kus valitseb Jeesus Issandana. Kuninga teenimine, kes ise teenis teisi,

esitab kogetaval viisil Jumala riigi sõnumit ja evangeeliumi elumuutvat väge. Kogukonna teenimine toob esile vajaduse selgitada evangeeliumi. Missionaalse kogukonna elu ei saa seletada ühelgi muul viisil kui sõnumiga Jeesusest.

See kõik loob keskkonna jüngerluseks. Elatakse nähtavalt ja kättesaadavalt teiste jaoks. Elatakse kogukonnas, kus teisi teenida ning sedakaudu õpitakse, kuidas jagada evangeeliumi ja teha jüngreid.

Neil Cole'i järgi on tegemist perekonnaga, kelle DNA-sse on kirjutatud Jumala missioon. Ta selgitab artiklis „What is a Missional Community?“ (2010), et see on vaimulik perekond, mille on vorminud evangeelium. Missionaalne kogukond ei eksisteeri pelgalt iseenda pärast ja sisemiste vajaduste täitmiseks. Kogukonna olemasolu sõltub täielikult ja teadlikult koguduse peast – Jeesusest Kristusest. Väikegrupp, kes koguneb ainult ühe kindla eesmärgi täitmiseks, võib jääda lühiajaliseks ühekülgses projektiks, mis ei ole terviklik. Grupp, mis koguneb ainult kogukondlikuks eluks on samuti tasakaalust väljas. Jeesus Kristus on elumuutva liikumise n-ö sideaine, suuna-andja ja eluallikas.

Siinkohal peab selgitama lühendi DNA tähendust antud kontekstis. DNA on elusorganismides pärilikku informatsiooni säilitav aine ning Cole kasutab seda kujundina selleks, et mõtestada kogodusliku elu orgaanilisi printsiipe. (Võrdlusena saame mõelda mitmetele Jeesuse tähendamissõnadele, kus ta kasutab lihtsaid looduslikke pilte selles, et selgitada Jumala riigi olemust, mõju ja tegelikuks saamist maailmas.) Igal tähel on oma tähendus. D – *divine truth* – tähistab Jeesust kui tõde, tema lähedust Jumala Sõna ja Vaimu läbi. N – *nurturing relationships* – väljendab osadust, selliseid suhteid kaaskristlastega, mida iseloomustab armastus. A – *apostolic mission* – tuletab meelde, et me oleme nii üksikult kui kogudusena saadetud maailma Jumala ülesandel.

Neil Cole rõhutab, et kõik kolm elementi peavad olema omal kohal selleks, et kogudus toimiks ning tema missioon oleks kooskõlas Jumala Sõnaga. See on nagu kolme jalaga taburet. Kui kasvõi üks jalg ära võtta, siis ei seisa asi püsti.

On selge, et missionaalse kogukonna puhul ei ole tegemist ühekordse misjoniprojektiga, vaid kõiki koguduse ja üksiku kristlase tegevusi hõlmava mõtte- ja eluviisiga. Missioon ei ole üks kogodusliku elu avaldus, vaid kogu elu kaasatus Jumala tegevusse maa peal.

2. UURIMISTÖÖ EESMÄRK, KÜSIMUSED, METOODIKA, LÄBIVIIMINE

Käesoleva töö eesmärk on sõnastada teadmus missionaalsetest kogukondadest lähtuva koguduserajamise väljakutsetest – eriti pidades silmas juhtide arengut – läbi viimaste sellealaste algatuste reflekteerimise Tallinna piirkonnas – Kalamajas ja Viimsis.

Diplomitöö tegemisel sai sihiks seatud kirjeldada ja analüüsida koguduse rajamise protsessi ja juhi arengut sellest tulenevate väljakutsetega toimetulemisel. Kuna töö autor on üks koguduserajajaist, võimaldas taoline lähenemine teatud eneseanalüüsi vaimuliku juhi arengust koguduserajamise algatusprotsessis. See tulenes vajadusest reflekteerida enda tegevust vaimuliku juhina ebaõnnestunud katsel, ent jätkuval kutsel rajada missionaalset kogudust. Nii keskenduski töö teoreetilises plaanis – eriti missionaalse - koguduse ja selle rajamisega seonduvate taustade kirjeldamisele, praktilises mõttes aga missionaalset laadi kogudusealgatuse ja -rajamise protsessis kogetavate väljakutsete ning sellest lähtuva eneseanalüüsi sõnastamisele jõudmaks konkreetsema nägemuseni isiklikus plaanis edasiseks pühendumiseks tööks missionaalseks koguduserajamiseks.

Metoodiliselt valis autor kvalitatiivset laadi uurimistöö, mis võimaldas teha ja analüüsida isiklike intervjuusid viimastel aastatel algatatud missionaalsete koguduste rajamise juhtidega Tallinna piirkonnas. Nii kogunes ainukordne materjal kaardistamiseks antud juhtide nägemust ja kogemust ning hetkeseisu Eesti EKB Koguduste Liidu seisukohalt uudsete koguduslike eluvormide esiletuleku ja arengu protsessis. Eritähelepanu pälvis uue ja vana koguduse suhe, rajamise põhjuste, visiooni ja läkitusega seonduv, koguduse rajamise meeskonna kujunemine ja areng, koguduserajajaks olemine, samuti koguduse praktikad, rajamise käigus ettetulevad probleemid ja neist saadud õppetunnid, missionaalsete koguduste ja kogukondade rajamise erisused.

Eelpool kirjeldatud küsimustele vastuste leidmiseks sai sõnastatud kolmteist intervjuu küsimust, mis esitati koguduserajajatele isiklikult vastamiseks:

1. Kuidas tundsid ära, et oled kutsutud rajama kogudust ja kui kaua võttis aega esimese idee muutumine reaalseks koguduseks? Mis olid kõige esimesed sammud?
2. Kas ja kes teid läkitas ja kuidas teid toetati/toetatakse?

3. Kirjelda mõne sõnaga koguduse visiooni ja strateegiat ning sihtgruppi, kelleni tahate evangeeliumiga jõuda.
4. Kuidas moodustus rajamise meeskond? Kes on need inimesed ja kuidas valiti?
5. Millised on teie põhiväärtused ja põhilised praktikad kogudusena? Kirjelda, kuhu olete jõudnud (milline kogudus hetkel välja näeb?)
6. Millist vastuseisu oled kogenud koguduse rajamise protsessis? Millised vastuväiteid või kahtlusi on selle idee suhtes esitatud? Kas koguduse rajamise protsessis on esile tulnud konflikte? Kellega, kuidas lahenes?
7. Mis defineerib uustestamentlikku kogudust (ja mis ei defineeri seda, näiteks - hoone, pingid, kantsel, altar, lauluvara, jumalateenistuse formaat jne)?
8. Miks jäävad kord rajatud kogudused sageli vanadesse vormidesse kinni?
9. Kui vanal/traditsioonilisel kogudusel on mingeid eelised uuega võrreldes, siis mis need on? (Kas on midagi vanast, millest uues puudust tunda?)
10. Miks peaks rajama uusi kogudusi 21. sajandi Eestis?
11. Miks kõik koguduste rajamise katsed ei lõpe koguduse rajamisega?
12. Mida oled õppinud oma koguduserajamise kogemusest? (Mida tegite õigesti? Mida oleks võinud teisiti teha?)
13. Mida peaks iga koguduserajaja iseenda kohta teadvustama ja õppima?

Küsimustele vastati kirjalikult, Kalamaja Kogukondadest kahe koguduserajaja poolt ning Viimsi Kogukonna kohta käesoleva töö autori poolt. Kokkuvõtte intervjuude kohta on analüüsi osas liigendatud temaatiliselt, et esile tulnud sarnasusi ja erisusi saaks kasutada antud töö eesmärgist lähtuvalt eneseanalüüsiks.

3. MISSIONAALSETE KOGUKONDADE RAJAMISE KOGEMUSEST TALLINNAS

3.1. KALAMAJA KOGUKONNAD

Kalamaja kogukonnad said alguse 2014. aastal. Ajakiri Teekäija (2016/3) on nende tegevust kirjeldanud: „Pühapäeviti kogunetakse kodudes. Elatakse igapäevast jüngerlikult lihtsat elu, uskudes, et Jumal kõnetab inimest tema loomulikus elukeskkonnas. Traditsiooniline kogudus, mis on toekas ja tubli omal viisil, jääb sageli võõraks neile, kel puudub varasem kokkupuude kirikuga. Kiriku lävepakk jääb neile kõrgeks. Selliseid inimesi on tänapäeval aina rohkem ning nii Eestis kui Euroopas on ainuõige samm taasavastada lihtne jüngerlik eluviis ning vastav koguduslik vorm. Tänapäevaks on Kalamaja kogudus kasvanud kolme toimiva väikegrupini. Nägemus on, et need oleksid elutervelt paljunevad Jeesuse-kesksed kogukonnad. Kindlasti ei ole plaanis piirduda Kalamaja linnaosaga, kuid seal kogeti mitme perekonnaga ühist Jumala kutsumist. Paljud uued inimesed on endale siin vaimuliku kodu leidnud. Osadel on ka varasem kokkupuude kristlusega, kuid on ka neid, kes teevad Jeesusega päris esimesi samme.“

Intervjuu 1.

Kuidas tundsid ära, et oled kutsutud rajama kogudust ja kui kaua võttis aega esimese idee muutumine reaalseks koguduseks? Mis olid kõige esimesed sammud?

Risttee vanematekogus olles hakkasime palvetama, et Tallinnasse rajada uus kogudus. Palvetasin minagi, et Jumal tooks esile inimesi, keda saata kuni kuulsin selgelt: Sina ja su pere peate olema osa sellest meeskonnast, kes lähevad ja teevad jüngreid Kalamajas ja Jeesus ehitab sellest koguduse.

Esimene vastus oli hirm ja segadus. Esimene samm oli minna metsa ja küsida Jumalalt vastuseid: Miks mu naine veel ei tunne kutset? Mis saab sellest tööst, mis Tartusse jääb? Millal me peame minema? Kust ma tean, et ma ei tee vale otsust? Kas me ei tee sellega haiget kuidagi oma lastele ja sõpradele?

1,5 aastat võttis aega kutse kuulmisest kuni sissekolimiseni Kalamajja (septembris 2014).

Kas ja kes teid läkitas ja kuidas teid toetati/toetatakse?

Läkitas Tartu Risttee kogudus. Toetab jätkuvalt palves ja aegajalt jagame üksteisega, kuidas on läinud. Meie kogukonnad ei ole iseseisva kogudusena registreeritud, vajadusel saame asjaajamiseks emakoguduse „keha“ kasutada.

Kirjelda mõne sõnaga koguduse visiooni ja strateegiat ning sihtgruppi, kelleni tahate evangeeliumiga jõuda.

Visioon: Jeesuse Keskse kogukonnad, kes elavad elu üheskoos, missioonil.

Tahame elada oma igapäevast elu selliselt, et inimesed meie ümber kasvaksid uskmatutest, küpseteks kristlasteks.

Kuidas moodustus rajamise meeskond? Kes on need inimesed ja kuidas valiti?

Jumal kutsus umbes samal ajal 3 abielupaari olema rajamisemeeskond.

Hakkasime koos palju aega veetma ja üksteist tundma õppima. Tunneme, et see üksteist armastav tuumik hakkas iseenesest paljunema.

Peale kolimist liitus selle visiooniga rohkem inimesi, kes juba elasid selles linnas.

Valdav enamus, koguduse liikmetest on kõik tulnud läbi lähedaste suhete ning kellegi isikliku tuttava kaudu. Tahame alati uute inimesteni jõuda läbi isiklike suhete.

Millised on teie põhiväärtused ja põhilised praktikad kogudusena? Kirjelda, kuhu olete jõudnud (milline kogudus hetkel välja näeb?)

Kogudusena tahame olla armastav perekond, kelle iga liige on kutsutud tegema jüngreid, seal kus ta on.

Kogudusel ei ole ühte pastorit, vaid koguduses on 3 vanemat

Kogudusel on 2 põhilist nädalarütmi:

DNA grupid on kohad, kus 2-3kesi uurime piiblit, tunnistame patte ja palvetame üksteise ning inimeste eest meie ümber.

Pühapäeviti kogunetakse kodudes. Kuni 15 liikmelistes gruppides sööme, ülistame, palvetame ja jagame lugusid, mis Jumal on nädala jooksul teinud.

Kui grupp (kogudus) kasvab üle 15 inimese, siis grupp pooldub või läkitatakse 3-5 liikmeline tuumik rajama uut kogudust.

Kõik grupid (kogudused) saavad kokku umbes 3 korda aastas, kui näiteks tähistame midagi, ristime, planeerime või sõidame kuskile.

Millist vastuseisu oled kogenud koguduse rajamise protsessis? Millised vastuväiteid või kahtlusi on selle idee suhtes esitatud? Kas koguduse rajamise protsessis on esile tulnud konflikte? Kellega, kuidas laheneda?

Konflikte ei ole olnud.

Arutelusid on olnud palju. Eelkõige oma enda perekonnaga ja teiste koguduste inimestega, kes kuuluvad traditsioonilistesse kogudustesse.

Põhilised küsimused on: Kas lõpuks ei peaks ikka olema üks suur pühapäevane teenistus? Kuidas nii saab, kui ei ole ühte pastorit? Kas ei teki valeõpetust, kui enamus õpetusest tuleb DNA gruppides? Kas tõesti igaüks võib teie koguduses ristida seda, kes on Jeesuse vastu võtnud? Miks me murrame leiba iga inimesega, mitte ainult ristitud kristlastega? Kuidas lapsed sellises orgaanilises koguduses kasvavad?

Arutelud on olnud lihtsad ja pigem üksteist ülesehitavad.

Mis defineerib uustestamentlikku kogudust (ja mis ei defineeri seda, näiteks - hoone, pingid, kantsel, altar, lauluvara, jumalateenistuse formaat jne)?

Uustestamentlik kogudus on meie arvates: Ülistav ja tähistav, lahke ja andev, armastav ja teeniv, ebatäiuslikest inimestest koosnev ja palvetav perekond.

Miks jäävad kord rajatud kogudused sageli vanadesse vormidesse kinni?

Sest me oleme nii harjunud harjumustega. Kui ühiselt ei uuri piiblit ja ei arutle, siis on raske vahet teha piibellikul ja traditsioonilisel tegevusel. Sellepärast on kergem igaks juhuks kõike seda, mida alati on tehtud, jätkata.

Kui vanal/traditsioonilisel kogudusel on mingeid eeliseid uuega võrreldes, siis mis need on? (Kas on midagi vanast, millest uues puudust tunda?)

Pigem isiklik vajadus: Traditsioonilistes kogudustes võid kindel olla, et kohtud heade sõpradega igal pühapäeval. Meie koguduses ei saa selles kindel olla, kuna meie kogudus paljuneb.

Traditsioonilisem kogudus on nii liidu kui riigi silmis väljapaistvam ja suurus (inimeste arv) on paremini mõõdetav

Miks peaks rajama uusi kogudusi 21. sajandi Eestis?

On palju inimesi, kelleni praegu me veel ei jõua oma kogudustega. Koguduse rajamine võib tunduda hirmutav ja liiga suur asi ning paljud ei julge sellest mõeldagi. See jäetakse pigem “pühamatele” ja “suurtematele juhtidele”.

Miks kõik koguduste rajamise katsed ei lõpe koguduse rajamisega?

Ei tea täpselt. Oleme sellest palju rääkinud. On hea, kui kogudus ei toetu ainult ühele perele. Tunneme et meie puhul on aidanud tugeva ja armastava tuumiku olemasolu.

Mida oled õppinud oma koguduserajamise kogemusest? (Mida tegite õigesti? Mida oleks võinud teisiti teha?)

Algusest peale oleks võinud lihtsust otsida. Ikka olime kinni traditsioonidest ja tihti alles hiljem nägime ilu lihtsuses.

Paljud asjad on selgeks saanud alles rajamise käigus: grupi suurused, uue tuumiku esile toomine, välja läkitamine, suurem visioon Tallinnale, jne..

Mida peaks iga koguduserajaja iseenda kohta teadvustama ja õppima?

Kutse on teha jüngreid.

Mis on need asjad, mis halvavad mind tegemast jüngreid?

Proovin iga päev mõelda, kuidas inimesed minu ümber mõtlevad ja kohata neid just seal.

Jeesus teeb kõike!

Intervjuu 2

Kuidas tundsid ära, et oled kutsutud rajama kogudust ja kui kaua võttis aega esimese idee muutumine reaalseks koguduseks? Mis olid kõige esimesed sammud?

Jumal kõnetas väga tugevalt novembris 2009 aasta GLSi. Kutse oli nõ pausil seni kuni esimene M4 kursus algas. Selleks ajaks oli 2 perekonda veel sama kutse saanud ning oma pastori soovitusel alustasime M4 programmiga 2013 aasta jaanuaris.

Kas ja kes teid läkitas ja kuidas teid toetati/toetatakse?

Väljaläkitajaks oli Tartu Risttee kogudus. Toetust on pakutud Eestist ja väljaspoolt, aga me koguduse mudel ei vajanud seda ja loobusime.

Kirjelda mõne sõnaga koguduse visiooni ja strateegiat ning sihtgruppi, kelleni tahate evangeeliumiga jõuda.

Oleme Jeesuse kesksed kogukonnad, kes elavad elu koos missioonil. Soovime jõuda oma igapäevaste tegemiste ja eludega kadunuteni seal kus oleme.

Kuidas moodustus rajamise meeskond? Kes on need inimesed ja kuidas valiti?

Olime samast kogudusest ja olime kutsest oma pastoriga rääkinud, kes meid kokku viis. Olime muidu ka head sõbrad. Alustasime koos käimist ja planeerimist, millega liitusid veel mõned perekonnad. Otsest juhti meil ei ole.

Millised on teie põhiväärtused ja põhilised praktikad kogudusena? Kirjelda, kuhu olete jõudnud (milline kogudus hetkel välja näeb?)

Kokkusaamine DNA gruppides (2-3 inimest jagavad elu üheskoos, piibel+palve+pattude tunnistamine+julgustamine), iganädalased kokkusaamised gruppides (praegu 2) ja kvartaalsed kokkusaamised kogu kogudusega.

Millist vastuseisu oled kogenud koguduse rajamise protsessis? Millised vastuväiteid või kahtlusi on selle idee suhtes esitatud? Kas koguduse rajamise protsessis on esile tulnud konflikte? Kellega, kuidas lahenes?

Uudsest kogudusemudelist tulenevalt on kristlaste poolt esitatud küsimusi ja esinenud mõningasi tagasilööke. Sama mudelit on mõned teisedki uued kogudused kasutama hakanud ja tänu sellele on üldisem arusaam paranenud. Eks uued asjad hirmutavad.

Teiseks ohuks pidasime kodude leidmist samasse piirkonda, aga Jumal on väga armuliselt vajalike kodudega meid varustanud.

Mis defineerib uustestamentlikku kogudust (ja mis ei defineeri seda, näiteks - hoone, pingid, kantsel, altar, lauluvara, jumalateenistuse formaat jne)?

Õpetus, paindlikkus olla ühiskonnas relevantne, et jõuda kadunuteni. Rääkida selles keeles, millest inimesed aru saavad.

Miks jäävad kord rajatud kogudused sageli vanadesse vormidesse kinni?

Tehakse seda, mis kunagi toimis, aga kui teatud ajastu või inimesed otsa saavad/ära kaovad, siis tuleb kohaneda uute tingimustega.

Kui vanal/traditsioonilisel kogudusel on mingeid eelised uuega võrreldes, siis mis need on? (Kas on midagi vanast, millest uues puudust tunda?)

Sissekujunenud harjumused ja kogemused, mida teatud tüüpi inimesed otsivad. Ajalugu.

Miks peaks rajama uusi kogudusi 21. sajandi Eestis?

Et jõuda ülejäänud 95% kadunuteni. Praegune koguduste arv ei mahuta seda hulka.

Miks kõik koguduste rajamise katsed ei lõpe koguduse rajamisega?

Jääb puudu meeskonnast, rahast, visioonist või selgusest kutse osas.

Mida oled õppinud oma koguduserajamise kogemusest? (Mida tegite õigesti? Mida oleks võinud teisiti teha?)

Armastus võidab. Hoolimine ja omavaheline suhtlus on primaarne uues kohas millegi algatamiseks. See on heaks magnetiks uute inimeste juurdeliitmisel.

Teisiti tegemise osas tunnen isiklikult, et alati on võimalik rohkem pühenduda ja ise Jumalat rohkem otsida.

Mida peaks iga koguduserajaja iseenda kohta teadvustama ja õppima?

Olgem ausad, M4 läbimine võtab teema nii enda aspektist kui meeskonna tundma õppimise koha pealt väga hästi läbi. Tuleb kindel olla oma kutses ja otsida tublisid võitluskaaslasi.

3.2. VIIMSI KOGUKOND

Viimsi kogukond on grupp inimesi, keda on nimetatud ka „kõrtsikoguduseks“ või „pubikoguduseks“, kuna mõned kohtumised leidsid aset kohalikus pubis (neist esimene 2013. aasta septembris). Grupis oli nii Tallinna Allika Baptistikoguduse kui Kohila Baptistikoguduse liikmeid, keda ühendas lähedane elukoht Pirital ja Viimsis. Koos käidi 2013. aasta lõpuni. Kui nimetada algatust koguduseks, siis Viimsi kogukonna viimane kogunemine leidis aset 2014. aasta aprillikuus. Tänapäevaks on üks tegevuses osalenud perekond ka piirkonnast ära kolunud. Selles vormis ja selle nimetuse all ei ole hetkel kavatsust jätkata.

Intervjuu

Kuidas tundsid ära, et oled kutsutud rajama kogudust ja kui kaua võttis aega esimese idee muutumine reaalseks koguduseks? Mis olid kõige esimesed sammud?

Esimene kord, kui ma kuulsin mõttest, et võiksin olla koguduserajaja, oli see kõrvaltvaatajate käest. Peep Saar nägi mind kõnelemas ning hiljem Risttee koguduse vanemate koosolekul räägitud minust kui tulevasest pastoriga ja koguduserajajast. Minuni vähemalt sellised „tagaseljajutud“ jõudsid. See toimus natuke enne seda, kui kogudusetööle asusin (diakoniks ordineerimine Allika koguduses tähendas minu jaoks sisuliselt abipastori ülesandeid). Muidugi mulle meeldis see jutt juba toona.

Esimesest mõttest kogudus rajada esimese katseni läks umbes kaks-kolm aastat. 2010. aastal Allika koguduses alustades aimasin ka ise, et selles koguduses ma kaua ei tööta. Traditsioonilise koguduse teenimine õpetab palju eri põlvkondi tundma, kasvatab kannatlikkust ja samas kinnitab rajamise absoluutset hädavajalikkust. Paradoks on selles, et traditsiooniline kogudus on mitmes mõttes mugav keskkond ning teeb mõnevõrra arglikuks. Kultuur ei toeta vallutusi, peamine on enesesäilitamine. Ja see tundub mingil hetkel ainuõige. Karl-Heinz Walter on nimetanud seda „alalhoiuteoloogiaks“. Selle määratluseni jõudis ta endise Nõukogude Liidu kogudusi analüüsides (Pilli 2007, 34).

Minu idee oli, et tuleb pikkamisi levitada nägemust. Nii kohalikus kogukonnas kui eeldatavalt mõjukate inimeste seas, kelle toetus on oluline. Seejärel saab näha, kuidas see hakkab oma elu elama, juuri ajama, jutte tekitama. Tundus taktikaliselt tark kombata inimesi, visata „juhuslikke“ ideid õhku, et positiivse signaali puhul konkreetselt minna. Tuleb kindlustada vanemate vendade toetus ehk kindel seljatagune ning panna iseennast olukorda, millest pole

võimalik taganeda. Piinlik on, kui ainult räägid ja midagi ei tee (tuleb tekitada positiivne pinge vendade poolt). Erinevate konverentside ja koolituste külastamine oli kindlasti esimesteks sammudeks isiklikus plaanis. Alguses tundus asi kahtlemata põnev. Pean ausalt ütlema, et põnevus ja ambitsioon olid koos sooviga jõuda inimesteni, kes Jumalat ei tunne. Unistus, et võiks selle jaoks ise keskkonna luua, tundus vägev.

Kui mõte ja kavatsus konkreetsemaks läks (aasta 2013 kevad), siis esimesed planeeritud sammud olid: 1) tuumiku moodustamine koos ühe tugeva juhiga enda kõrval; 2) ettevalmistav aasta regulaarseid kohtumisi, et näha, kas meis on elujõudu. Kas teeme jüngreid ja oleme valmis ise jätkuvalt pühenduma või tuleb üritus eksperimendina riiulile tõsta?

Kas ja kes teid läkitas ja kuidas teid toetati/toetatakse?

2012. aastal rääkisin oma pastoriga esimest korda sellest, et tahan rajada koguduse. Võib öelda, et käisin õnnistust küsimas. Ta ei olnud sellele üldse vastu, aga täiesti mõistetavalt ei kiirustanud ta mind ka välja läkitama. Positiivne foon koguduste rajamisele üldiselt on Allika koguduses olemas. Kogudus on välja läkitanud töötajaid ka varem ning positiivne kogemus aitab.

Ma iseloomustaks koguduse hoiakut passiivse positiivsusega. Koguduse rajamiseks oleks vist rohkem vaja. Kui mõtet teostama hakkasime, siis oli see ettevõtmine, millega koguduse inimesed olid kursis, aga tegemist ei olnud läkitusega, varustamisega vaimulikult. Huvitav on see, et finantstoetusest räägiti. Raha on kõige lihtsam vahend, millega koguduse rajamist toetada, aga pole üldse kõige olulisem. Märksa toekam oleks teada ja tunda, et kogudus on päriselt rajamise taga. Minu puhul oli see asi, millele (vähemalt avalikult) ei seista vastu, aga keegi tegelikult ei taha, et sa ära läheksid. Arusaadav, koguduses olin ju vajalik töötaja.

Kirjelda mõne sõnaga koguduse visiooni ja strateegiat ning sihtgruppi, kelleni tahate evangeeliumiga jõuda.

Minu unistus ja eesmärk oli luua kogudus, kelle üheks kogunemise paigaks oleks kohalik pubi. See pole paigana nii tähtis, eesmärk ei olnud rajada kitsalt võttes publikogudus. Kohtumispaik väljaspool tavapäraseid raame on võimaliku Jumalaga kohtumise kujund, mis võiks aset leida igal pool. Mõtleme siinkohal näiteks Jeesuse kohtumisele Samaaria naisega kaevul. Kohtumine pubis tähendab avatust sellistele kontaktidele. Märt Saarega kirjutasime ühe kirjavahetuse vormis raamatu, kus on selle kohta öeldud: „Pubi pole minu jaoks iseenesest kinnisidee. Paik pole tähtis. Kogudus on inimesed. Kuid mulle meeldib mõte kirikust keset kõrtsi, kuna need on meie kultuuris kõrvuti olnud. Selles kujundis on apostellik pinge sees. Olen mõelnud, et tore

oleks kui igas pealinna kõrtsis oleks pisike kogudus. Aga jällegi on rõhk ideel, mida see kujund kannab, mitte kohal iseenesest.“ (Saar, Väljamäe 2015, 16)

Sihtgrupiks oli seega kohalik kogukond ja kitsamalt need tuttavad/sõbrad, kes traditsioonilise kogudusse ei tule (isegi, kui oli huvi minu kui jutlustaja vastu), aga idee publikogudusest võiks põnev tunduda.

Kuidas moodustus rajamise meeskond? Kes on need inimesed ja kuidas valiti?

Mäletan, et kohalikus kõrtsis palvetasin paar aastat enne idee teostamist, et seal koguneks ühel päeval kristlased ja et Jumal läkitaks selleks töötajaid. Tuleb palvetada, et oleks inimesi, kellega koos välja minna. Kedagi veenda ja vägisi kaasa tõmmata ei olnud kavatsust, eriti Allika koguduse inimeste seast. Koguduse rajamine on selleks, et jõuda inimesteni, kes veel Jumalat ei tunne ning suur osa töötajatest peavad esile tulema just nende seast. Ometi on vaja alustamiseks tugevaid kristlasi, kes koonduvad ühise eesmärgi nimel. Leidsin 5 inimest, kellega alustada. Tuleb tunnistada, et valiku määras ära piirkondlik kuuluvus. Need on inimesed, kes olid n-õ saadaval ja ühisel veendumusel selle suhtes, et kogudus peaks tegutsema ikkagi kohalikus kogukonnas. Et kogudus ei ole koht, kuhu sõita ainult pühapäeval (ja sageli päris kaugele kodukohast). Kaardistasin üsna subjektiivselt nad enda jaoks ära:

VM (n) Tugevuseks suhted, detailitunnetus, esteetika. Tegevustes konkreetne, oskab vahet teha olulisel ja ebaolulisel. Jaburalt ustav ja lojaalne inimene. Kui mõelda andidele Ef kirjast, siis on temas õpetaja ning karjase ainest.

LH (n) Tugevuseks töökus, teoloogiline kirjaoskus, tasakaalukus. Positiivne skeptik, jumakartlik liberaal; organiseerimine, õpetamine, sotsiaalne närv. Keegi ütles kunagi, et tal on mehe mõistus. Ma ei tea, kas ta oskas seda komplimendina võtta, aga ütlejal on vist õigus.

HP (n) Organiseerimine, julgus, teadmised, distsipliin, huumor. On näinud kõrvalt ja toetanud ise paljude vaimulikku arengut, mis on heaks pagasiks.

TH (m) Sotsiaalselt tundlik, märkab inimesi ja vajadusi. Ei hinda oma tugevusi ega tea oma ande. Pidevalt on tunne, et peaks teda pisut korrigeerima, aga ei oska näppu peale panna, mida ja kuidas. Võimalik, et see ei selgu kunagi. Muidu armas inimene. Olen tema suhtes kriitilisem kui teiste suhtes.

TL (n) Otsekoheus. Kõigutamatu rahu, mis võib olla ka ükskõiksus. Baptist selle parimas tähenduses – palve ja piibel on elus õigel kohal. Selline konkreetsus kompenseerib abikaasa ebamäärasust pea perfektselt. Jumal on ikka targalt inimesed kokku pannud.

PL (m) Temaga oli huvitav kohtumine. Prohvetile omane must-valge maailmapilt. Paradoks: liiga kaua omapäi olnud inimene, kuigi aktiivne mitmetes kogudustes. Paistis uskuvat mitmeid vandenõuteooriaid jms, mis ehmatas pisut. Ainuke, kes ei tulnud võimaliku publikoguduse kohta hiljem ise küsima. Jätsin kõrvale, aga temaga suhtlemine õpetas palju.

Millised on teie põhiväärtused ja põhilised praktikad kogudusena? Kirjelda, kuhu olete jõudnud (milline kogudus hetkel välja näeb?)

Hetkel ei näe kogudus välja mitte mingit moodi. Saab kirjeldada minevikuvormis. Põhilise praktikana saab nimetada koos ühes lauas istumist, üksteise lugude kuulamist. Me ei jõudnud unistamisest ja planeerimisest kuigivõrra kaugemale. Ühel hetkel panime mõned asjad kirja, mida tahaksime ja ei tahaks oma koguduses näha. See nägi välja nii:

Mida me ei taha: Jutlustamine. Piinlikkustunne. Struktuuripõhisus. Statistika.

Mida me tahame: Suhetepõhisus. Pühakiri. Spontaansus. Vabaduse tunne. Avatud kodud. Julgus väljendada soove ja vajadusi. Huumor. Dna-grupid. Tavaline elu Jeesuse moodi.

See ei olnud uue koguduse reegliraamat. Need olid ühe õhtu mõtted, millest teatud väärtused välja tulevad. Polnud mõeldud lõplikuna, aga tundus vajalik edasiminekuks. Hea, et positiivset oli rohkem. (Mina ei olnud lõpuni selle arutelu juures. Kõlas koguduse hääl.)

Minu seisukoht oli lihtne: Tuleb rohkem Jeesuse isikule keskenduda.

Millist vastuseisu oled kogenud koguduse rajamise protsessis? Milliseid vastuväiteid või kahtlusi on selle idee suhtes esitatud? Kas koguduse rajamise protsessis on esile tulnud konflikte? Kellega, kuidas lahened?

Avalikku vastuseisu ma ei kogenud. Kui rääkida konkreetselt publikoguduse ideest, siis ma ei usu, et see oli grupile üheselt selge, arusaadav. Kui ka oli selge, siis tugevat omanikutunnet peale minu selle suhtes kellelgi ei tekkinud. See ei ole konflikt, aga ega see kaasa ei aidanud.

Mis defineerib uustestamentlikku kogudust (ja mis ei defineeri seda, näiteks - hoone, pingid, kantsel, altar, lauluvara, jumalateenistuse formaat jne)?

Apostlite tegude raamatust loeme, kuidas usklikud „püsisid apostlite õpetuses ja osaduses, leivamurdmises ja palvetes.“ (Ap 2:42) „Kõik usklikud olid üheskoos ja kõik oli neil ühine.“ (Ap 2:44). „Nad viibisid päevast päeva ühel meelel pühakojas, murdsid leiba kodudes ja võtsid rooga juubeldades ning siira südamega, kiites Jumalat ja leides armu kogu rahva silmis. Issand aga lisas päästetuid päevast päeva nende hulka.“ (Ap 2:46-47) Siin ei ole kirjas kõike, mida Uue Testamendi kogudus usub ja teeb, aga on teatud printsiibid (jüngerlus, ülistus, osadus,

avatus kogukonnale), mis on läbivad kõigis kogudustes. Kindlasti leiab Uuest Testamendist erinevaid koguduste vorme (Jeruusalemm, Antiookia, Tessaloonika, Efesos, Rooma), aga koguduse tegevuse põhiline veendumus ja liikumapanev jõud väljendub lihtsas usutunnistuses: „Jeesus on Issand!“

Hoone, kantsel, lauluvara jmt ei defineeri uustestamentlikku kogudust, aga nende olemasolu iseenesest ei välista sugugi, et tegemist on nimelt sellise kogudusega. Jüngrid on erinevad, ajad ja ruumid on erinevad ning koguduse töö võtab erinevaid vorme täiesti loomulikult. Probleem on seal, kus vormid ei kanna enam sisu ja sisust tasapisi tühjenev traditsioon määratleb kogudust. Siis tekibki misjonimeelsel inimesel vastandumise vajadus. Protest ei ole traditsioonide vastu, protest on traditsioonide kui ebajumalateenistuse vastu.

Miks jäävad kord rajatud kogudused sageli vanadesse vormidesse kinni?

Vorm, mis on püha sisu kandnud, muutub pühaks iseenesest. Ühest küljest arvan, et see on vales suunas toimiv jumalakartlikkus, mis kogudust kinni hoiab. Kardetakse midagi muuta, kuna arvatakse, et see on patune asi. Teisest küljest on see loomumane jääda mingisse mälestusse kinni. Kunagi ju asi toimis, Jumal kasutas seda ja küllap teeb nii ka edaspidi, peame lihtsalt ustavaks jääma. See ei ole alati mõistlik. Ustavaks peaks jääma sellele, mida Jeesus tegi. Mind hämmastab see, kui nõudlikud me oleme sageli teoloogilise täpsuse suhtes (Jeesus ütles, Paulus ütles jne) ja kui vähe läheb korda see, kuidas Jeesus midagi tegi (metodoloogiline rumalus). Minu meelest peaks iga kogudus aeg-ajalt oma tegevuse võrdlusaluseks võtma evangeeliumid. On nii palju asju, mida ja kuidas Jeesus tegi, millest me mööda vaatame. Ja see ei valmista meile erilist muret. Koguduse traditsioon on sageli püham kui evangeeliumid. See on probleem.

Kui vanal/traditsioonilisel kogudusel on mingeid eelised uuega võrreldes, siis mis need on? (Kas on midagi vanast, millest uues puudust tunda?)

Eelis on see, et vana on lihtsalt tuttav ja armas. Ma usun aina rohkem koguduse osadusse ning võtan väga tõsiselt n-ö häid kavatsusi, mis kogudusi lõhuvad. Olen seda liiga palju kõrvalt näinud. Ma usun osadusse, mida Jumal ise loob inimeste keskel. Usun, et see on eluliselt tähtis ning võib esineda väga erinevates vormides. Selle kogemuse võib ammutada väga erinevates kogudustes juhul, kui inimene ise on niimoodi otsustanud. Kui lähtuda enda eelistustest, tujust, eelarvamustest, siis see ei toimi. Igasuguse liturgia saab võtta osadeks küüniliselt, kriitiliselt või nii kuidas keegi parasjagu soovib. See pole põhiline. Kui inimene on avatud Jumalale ja teistele, siis osadus on võimalik väga erinevates keskkondades. Võib tunda end elusa ja usklikuna vagurate luterlaste ja lärmakate karismaatikute keskel (juhul, kui nad „kannavad turvavööd“). Võib istuda õndsalt koos poolkurtide baptistiõdedega, nautida kohmakat vabakoguduslikku

olemist siin ja seal. Muidugi on kõigil isiklikud eelistused, aga ainult enda soovidest lähtudes eksime õigelt rajalt ohtlikult kaugele.

Minu kodukogudus oli nagu vana naine. Nägemine on tal kehvaks jäänud. Kaugele ei näe ka prillidega mitte. Lähedale vaatamiseks on tal kanged prillid, aga need lähevad sageli kaduma. Liigub tegelikult vähem, kui tervis lubaks, sest kardab kukkuda. Ülekaalu vastu aitab ainult kehv isu ja pehmelt öeldes keskpärane seedimine. Süüa toimib ise väga hästi. See on üks tema tugevustest. Jagab oma toidulauda rõõmuga, on sisimas külalislahke, kuid ei saa öelda, et tal ülearu palju külalisi käiks. Nimelt on teada tema tükati tõre iseloom. See tuleb konfliktist tema siseorganite vahel. Ta on sellest ise nii väsinud ja väsitab neid, kes temaga kokku puutuvad. Ta teab oma probleeme ning sedagi, et need on kõigile nähtavad ja tajutavad, aga ollakse vaikimisi kokku leppinud, et neist asjadest meil ei räägita. Võib olla kriitiline, sest ta käib närvidele nagu tihti mõni vanem sugulane, aga armastad ikka.

Kui rääkida sellest, millest tunda puudust uut kogudust luues, siis mulle tundub, et tavapärasel jutlusel on siiski oma koht. Iseasi, kui sageli seda peaks tegema. Kõrtsikoguduse plaanidesse jutlus ei kuulunud. Koduses keskkonnas tegutseva koguduse keskel väikegrupis ei ole jutlus sobiv. Uus kogudus ei tähenda tingimata piirdumist väikegruppidega. Suurema kogunemise juures oleks jutlus ja muud traditsioonilisemad vormid täiesti omal kohal. Mulle need meeldivad, minu meelest on need asjad põhjendatud. Kõik traditsioonid, mis on Piibliga kaetud ja efektiivsed, on ka asjakohased.

Miks peaks rajama uusi kogudusi 21. sajandi Eestis?

Tegelikult ei ole mitte mingisugust vahet, mis sajand parasjagu on. Iga põlvkond peaks rajama uusi kogudusi täpselt nii, nagu iga põlvkond sünnitab lapsi ja loob perekondi.

Eestis peaks rajama kogudusi, et eestimaalasi (kõigist rahvastest) võita usule. Mulle on jäänud mulje, et me kogudustes jääme sageli uskuma mingit müüti eestlase olemuslikust mitte-usklikkusest (vähemasti ristiusku puutuvas). Me oleme oma rahvale võlgu kogudusi, mis on arusaadavad ja kodused kaasmaalaste jaoks. See on nüüd kriitika olemasolevate koguduste pihta, aga minu meelest meile tundub loogiline, et eestlane peab hakkama baptistiks vmt, et olla meie koguduses, aga nii vastuvõetav ei ole mõte ise saada eestlaseks missionaalses mõttes (nagu Pauluse sai kreeklasele kreeklaseks ja juudile juudiks). Ma arvan, et tuleb läbi mõelda ja katsetada, mida see tähendab. Kui ma mõtlen sellele, et 20 tuhat eestlast on käinud väidetavalt ühe tuntud sensitiivi juures abi saamas, siis ma ei ole pahane eestlase peale, et ta nii rumal on. Ma tunnen hoopis, et siin oleme meie kristlastena ka süüdi. Kui eestlasega on midagi valesti, siis tähendab, et kogudusega on midagi valesti.

Miks kõik koguduste rajamise katsed ei lõpe koguduse rajamisega?

Ma usun, et mitmete asjaolude koostoime on kriitilise tähtsusega: 1) visioon, milline peaks olema kogudus (ka selle mudel), konkreetne misjonipõld, kuhu läkitatakse; 2) hoolikalt valitud meeskond, kes veab eest ja viib ühtselt visiooni ellu; 3) lisaks peab olema ajastus õige, et visioon ja meeskond tööle hakkaks.

Kui nendes asjades puudub kooskõla, siis on tõenäoline, et katse ebaõnnestub. Aga läbikukkumine on hea õppetund.

Mida oled õppinud oma koguduserajamise kogemusest? (Mida tegite õigesti? Mida oleks võinud teisiti teha?)

Kogudustes ei olnud vastuseisu rajamise mõttele. Siiski ei saa me rääkida konkreetsest läkitusest. Ma ei arva, et Jumal oma õnnistust tagasi hoiab, kui meis on igatsus teha jüngreid seal, kus oleme, aga koguduse õnnistusega läkitus konkretiseerib tegevust ning vabastab täitma kutsumust.

Eelmisega seoses. Kõik meie grupi liikmed olid hõivatud ülesannetega teistes kogudustes või mujal selliselt, et ühise tegevusrütmi saavutamise muutus keeruliseks. Kui koguduse rajamine ei ole grupi prioriteet, siis on õnnestumine väga ebatõenäoline.

Puudus konkreetne juht. Isegi, kui paberil ja enda jaoks mitmed põhimõtted, ideed ja tegevusplaani valmis kirjutasin, puudus mul oskus, julgus ja otsustavus neid teisteni viia ja tegutseda.

Kuna juhtimine oli puudulik, siis oli visioon ka ebaselge. Kui selge eesmärk puudub, siis grupp ei püsi koos.

Me andsime liiga vara alla ka. Isegi, kui eesmärk polnud selgelt edastatud ja mul on kahtlusi, kas meeskonda kuulusid õiged inimesed, siis olen veendunud, et sellest oleks kasvanud midagi ilusat, kui me oleksime andnud üksteisele aega. Ma usun, et piisav lähedus grupis oleks tulnud esile küll, kui me oleks nendesse suhetesse panustanud. Me tõime vabanduseks selle, et loomulikud suhtlusringid on kõigil teistsugused. Nii oligi, aga koguduse rajamisel peaks olema valmis vajadusel muutma nii mõningaid suhteid kui elu- ja töökohti, ajaplaane jmt. Me ei olnud valmis seda hinda maksma.

Mida peaks iga koguduserajaja iseenda kohta teadvustama ja õppima?

Ilmselt on koguduserajaja roll spetsiifiline selles mõttes, et see on keegi, kes on valmis seda protsessi juhtima. Kõik kristlased on kutsutud tegema jüngreid. Kõik kristlased võivad vabalt

olla osalised koguduste rajamisel, aga rajaja roll puudutab suuresti juhtimist. Selleks ei ole kõiki kutsutud. Selles peab olema veendunud ja see veendumus peaks ajas kasvama.

Meie teoloogiat kujundab suuresti kogemus ning küllap on ka neid, kelle rajamise motivatsioon on tüli või enesetõestamine. Eeldusena on see siiski kurb. Läti Baptistikoguduste Liidu piiskop Peteris Sprogis on toonud võrdluse füüsilise lähedusega abikaasade vahel: „Sa ei maga oma naisega sellepärast, et oled oma äiapapa peale vihane. See oleks imelik.“ (Advance 2012, Malenovice) Idee on selles, et kogudust ei rajata vihast, uhkusest või protestiks. Enesetõestamine ei kesta motivatsioonina kuigi kaua. On vaja aega, et aru saada, mis tegelikult motiveerib. Tuleb enda vastu aus olla. Kui kujutleda end edulugu jutustamas, siis see ei ole kestlik ega kuigi kasulik. Sprogis alustas sama ettekannet üsna ehmatava väljakutsega. Ta ütles, et sa võid toast välja minna, kui sa ei kavatse sellele tööle anda oma parimaid aastaid, kui sa ei ole valmis pühendumata. Kui see on lihtsalt mõte, millega mängid, siis see ei ole mänguasi. Koguduse rajamine on nii õrn asi, et sellega ei mängita. Võid minna toast välja ning ühineda ülistusbändiga või teha muud sarnast, sest kirikus leiab ikka mingi tegevuse. Päris irooniline, aga mulle on see mõte selge. Tuleb valmis olla tagasilöökide talumiseks. Tuleb valmis olla ebaeduks uskudes, et oma parima andmine austab Jumalat igal juhul.

Darrin Patrick toob raamatus „Koguduserajaja“ välja mitmed omadused, mis peaksid iseloomustama inimest, kes järgib rajamise kutset. Esimese omadusena toob ta välja päästeküsimuse. See tundub iseenesest mõistetav ning võiks arvata, et sellel ei pea pikemalt peatuma. Seda me eeldame ju niikuinii. Ometi peab tunnustama, et on võimalik olla hea nõuandja, kommunikaator või juht ilma, et tunneksid isiklikult Jeesust. Praktikas loodavad mitmed vaimulikud juhid selle peale, mida nad teevad Jumala heaks selle asemel, et loota Jeesuse peale – selle peale, mida tema meie heaks on teinud. Koguduse juht peab olema keegi, kelle elu on muutnud evangeelium Jeesusest Kristusest. Esimene küsimus juhi kohta peaks olema: kas ta on kristlane? Kindlasti on see küsimus aktuaalsem USA evangeelsete koguduste kontekstis, kus esimesena kiputakse küsima: kas ta juhib meid kasvule? Usun, et meil on eesõigus õppida ka teiste vigadest ning õiges järjekorras küsimusi esitada.

Teisena toob ta välja, et „vaimulik juhtimine on kutsumus, mitte karjäär. See ei ole töö, mida peaks taotlema, kui sulle meeldib tähelepanu või kui sinu ema arvab, et oleksid selles hea ja töökirjeldus ei sisalda raskete asjade tõstmist (füüsiline töö).“ (Patrick 2010, 36)

18.sajandi anglikaani vaimulik John Newton toob välja kolm tunnust, mis käivad kaasas kutsega Jumala teenimisse. Esiteks, siiras soov seda teha. Teiseks, pädevuste piisavus, mis

puudutab oskusi, ande ja tõekspidamisi. Kolmandaks, varustus – järk-järgult avanevad võimalused, olukorrad; koht ja aeg selle töö tarvis, kuhu Jumala kutsub. (Patrick 2010:, 37)

4. KAHE KOGUDUSEALGATUSE VÕRDLUS JA JÄRELDUSED

Käesoleva uurimistöö käigus läbiviidud intervjuude eesmärgiks oli võrrelda ja analüüsida kahe missionaalselt orienteeritud kogudusliku kogukonna ning nende juhtide kogemust, seisukohti, tegevust ja arengut. Järgnevalt on antud võrdlus esitletud temaatiliselt:

- 1) vana ja uue koguduse suhe,
- 2) kutse ja meeskond,
- 3) arusaam kogudusest,
- 4) väärtused ja praktikad,
- 5) areng ja õppetunnid.

4.1 Vana ja uue koguduse suhe

Kuigi mõlemas kogukonnas tunnistati, et tegutsetakse teatud pingeväljas, (seoses uue koguduse ja meie kontekstis uudse mudeliga) siis otseseid konflikte välja ei ole toodud. On teatud tagasilöögid ning diskussioonid. Mõned seisukohad või tegutsemise vorm tekitavad segadust. Näiteks: Kalamaja koguduses ei ole ühte pastorit, ei ole jutlust (õpetus toimub peamiselt dna-gruppides). Traditsioonilise kogudusega võrreldes on tavatu see, et ristida võivad põhimõtteliselt kõik, mitte ainult ordineeritud vaimulikud. Ka pühaõhtusöömaaja praktikas ollakse avatud. Tavapärased kogudusetöö vormid puuduvad ning arvatakse, et niimoodi ei peaks tegutsema või et nii on keerulisem (nt lastetöö osas).

Minu kommentaar: Ei ole midagi enneolematut selles, et kogudus tegutseb kodudes. Vabakogudustes on normaalne, et koguduse algus on kodus. Mis eristab Kalamaja kogukondade visiooni, on see, et eesmärgiks ei ole kasvada tsentraalselt nõnda, et oleks vajadusel võimalus oma hoone ehitada. Taotlus on olla koguduslik liikumine, mis on jüngerluses jätkusuutlik. Soov ei ole koguda võimalikult palju hingi oma koguduse katuse alla, vaid pigem läkitada inimesi välja ja tekitada uusi katuseid, kus saaksid kristlased kokku. Pikas perspektiivis on otsekontakt

esimeste rajajate ning uute koguduste vahel aina nõrgem. Koguduse elu on evangeelium ise, paljunemise lootus ei ole rajatud enda organisatoorsetele võimetele.

Kriitika traditsioonilise koguduse suhtes on ettevaatlikkus ning oma tavade segiajamine sellega, mida Jumal koguduselt tegelikult ootab. Seda võib tõlgendada nii: ei tehta jüngreid, vaid tehakse kogudust nii, nagu alati on tehtud. Kahjuks on siin praktikas päris suur erinevus. Harjumuse jõud on tugev ning kui sellega liitub laiskus Piibli uurimisel (kogudus ei ole dialoogis Jumala Sõnaga), siis on tulemuseks seisak. Samuti ei olda kohanemisvõimelised. Kogudus muutub võõraks kultuuris, kus tegutseb.

Samas mööndakse, et see saab olla mõnel puhul ka eeliseks. Kogudus on täiesti teistsuguse kultuuri esindaja, hääli teistest maailmast. Mineviku hõng käib asja juurde. Ajalugu on teatud inimeste jaoks argument iseenesest. (Kindlasti on pühakoda paljude jaoks argument. Huvitav on mõelda, milline oleks Oleviste kogudus ilma gooti katedraalita? Hetkel mõjub vabakogudus vanas keskaegses hoones huvitavalt, turvaliselt ja kutsuvalt.)

Niisiis peegeldub vastustes ka tunnustus traditsioonilise koguduse suhtes. Märatakse, et paljude jaoks on just vana kogudus kehastamas väärtusi, mis mõjuvad kutsuvana. Vana kogudus on ka mitmete uute kristlaste jaoks sobiv keskkond. Samuti on vana kogudus usaldusväärne, on olemas teatud ühiskondlik tunnustus. Siin mängivad ilmselt rolli ka tehnilised ja juriidilised asjaolud. Kui on olemas kindel kogunemise koht ja kogudus on registreeritud, siis hajutab see paljude silmis kahtlused nagu võiks olla tegemist mõne kahtlase sekti vmt.

Traditsioonilise koguduse keskkond kehastab ka stabiilsust. Väljakujunenud vormid, muudatuste aeglus ja ootamatuste vähesus mõjuvad selliselt, et keskkond on turvaline. Uues koguduses on märksa enam muudatusi. Inimesed vahelduvad, vormides ollakse paindlikud. Uues on teatud ebamugavusi rohkem.

Vastustest ei kuma läbi vastuseisu ega vastandumist uue ja vana koguduse vahel. Sageli eeldatakse, et uute koguduste rajamist põhjustavad konfliktid, trots vanade normide vastu või isiklik ambitsioon. Siin me näeme, et tegemist on selgelt tajutud vajadusega kuulutada evangeeliumi ning jõuda nende inimesteni, kes ei astu üle traditsioonilise koguduse lävepaku. Puudub etteheide traditsioonilise koguduse suhtes. Ei eeldatagi, et vana kogudus peaks end loomuvastaselt muutma. Pigem on arusaamaks, et uute inimesteni jõudmiseks on vaja ka uut koguduse vormi. Olemasolevad kogudused ei ole lihtsalt piisavad, et kõik inimesed ära mahuksid. Siin võiks vastuväiteks mainida kogudusehooneid, mis sageli pigem tühjavõitu, kuid ilmselt peavad Kalamaja kogukonnad silmas mahutavust muudes kategooriates, mis on pigem kultuurilised.

Ühest küljest oleme harjunud väitega „kiriku lävepakk on liiga kõrge“, millega peetakse silmas koguduse avatust ja tema sõnumi relevantsust ühiskonnas. Tundub, et teisipidi on koguduste jaoks rajamise lävepakk liiga kõrge. Minu arvates on siin teatud seos olemas. *„Koguduse rajamine võib tunduda hirmutav ja liiga suur asi ning paljud ei julge sellest mõeldagi. See jäetakse pigem “pühamatele” ja “suurtematele juhtidele”*

Suhted ja suhtumine traditsioonilisse kogudusse on mõlema kogukonna puhul positiivne. Vanast peetakse lugu ning osatakse selle vooresi hinnata. Vastandumist ning tahet rajada kogudus enese tõestamiseks ei ole. Viimsi vastuste puhul tuleb esile detailsem kriitika, kuid vastusest ei saa välja lugeda negatiivset suhtumist. Pigem on näha, et kuigi Kalamaja kogukond nimetab pigem positiivseid faktoreid, siis otseselt ei tajuta vajadust midagi vanast kogudusest üle võtta. Seevastu tuleb Viimsi puhul välja, et traditsiooniline jutlus võiks koguduses siiski kasutusel olla.

4.2 Kutse ja meeskond

Kutumise küsimuses saab mõlema puhul esile tuua järgmised faktorid: 1) vajaduse teadvustamine üldises plaanis (esialt on isikliku läkituse asemel kogukondlik südamevalu – tunne, et keegi peaks midagi ette võtma); 2) palvetöö – probleemi teadvustamisele järgneb vaimulik reaktsioon; 3) selgus, et kogu protsessis on Jumal tegutsemas ning kõnetab isiklikult. Kutse saamise järel (vähemalt Kalamaja puhul) loomulik ja inimlik vastuseis. Siinkohal võib mõelda kasvõi Moosese tõrksale dialoogile Jumalaga põleva põõsa juures, kui Jumal teda kutsus ja läkitas. Selle võrdluse kaudu edasi minnes on huvitav täheldada, et Jumal räägib samal teemal ka teise inimestega („Siis Issanda viha süttis põlema Moosese vastu ja ta ütles: "Eks ole leviit Aaron sinu vend? Ma tean, et ta räägib hästi; ja vaata, ta tulebki sulle vastu. Kui ta sind näeb, siis ta rõõmutseb südamest.“ 2Ms 4:14). Erinevatel aegadel kõnetab Jumal erinevaid inimesi ning pikkamisi läheb see konkreetsemaks ja nägemus võtab kuju. Kalamaja puhul on kolm abielupaari, kes jagavad sama unistust, rajamise tuumikuks. Esile peaks tooma, et tuumik ehitus üles juba olemasolevatele sõprussuhetele koguduse sees. Ühine visioon muutis suhtlemise veel lähedasemaks ning koguduse rajamine nende suhete peale ja nende kaudu oli seega väga loomulik. Ka uued inimesed liituvad isiklike kontaktide kaudu.

Seega ei olnud tuumiku moodustamine formaalne, mida saaks kirjeldada organisatsiooni ehitamise võtmes. Pigem on tegemist orgaanilise nähtusega. See on ka näha keelest, mida kogukond kasutab: *„Tunneme, et see üksteist armastav tuumik hakkas iseenesest paljunema.“*

Esile tõuseb ka see, et puudub üks selge juht. „*Otest juhti meil ei ole.*“ Ei peeta silmas seda, et juhtimist ei ole. Juhtimismudel on meeskondlik, mitte ühe pastori keskne. Kogudusel on kolm vanemat.

Tuumiku moodustamisel tuleb seega esile suur erinevus kahe kogukonna vahel. Kui Kalamaja kogukondade puhul saab rääkida tuumikust, mis on ehitatud üles juba olemasolevatele suhetele, siis Viimsi kogukonnas on meeskonna moodustamine kunstlikum. Visioon ei arene meeskonna sees, pigem on tegu ühe juhi ideega, millega teisi sütitada. Emakoguduste roll on samuti täiesti erinev. Kui Kalamaja puhul saab rääkida emakoguduse visioonist ja läkitusest, siis Viimsi kogukonna puhul ei saa neist niimoodi rääkida. Ei ole küll vastuseisu, kuid koguduse rajamise eesmärk ei ole emakoguduste jaoks oluline ning rajajad on oma idee ja tegemisega tegelikult üksi. Juht jäi üksi.

Mõlemal juhul on kutsumise juures märgata Jumala tegutsemist, kuid see tuleb erineval moel esile. Kalamaja rajajate puhul tuleb vähemalt intervjuudest välja Jumala otsekõnetus. Me ei tea, kuidas täpselt Jumal on rääkinud, kuid selge on, et kõnetust on tõlgendatud Jumala otsese sekkumisena. Viimsi puhul saab rääkida Jumala kõnetusest teiste inimeste kaudu ja sisemise veendumuse kasvust ühe inimese juures. Kalamaja puhul näeme terviklikumat pilti. Jumal kingib visiooni, kutsumuse ja inimesed koos ning sedakaudu tuleb esile uus kogudus. Viimsi puhul saab rääkida koguduserajaja kutsumisest, mis veel koguduse loomiseni ei viinud.

Kalamaja kogukonnad on koguduse loomisel lähtunud missionaalsete kogukondade mudelist. „*Visioon: Jeesuse Keskse kogukonnad, kes elavad elu üheskoos, missioonil.*“ See tähendab, et koguduse elu keskmeks on Jeesus. Iga kristlase isiklik igapäevane elu on see, mille kaudu evangeelium võiks levida ja koos missioonil olles kasvab iga kristlane ka vaimulikult.

Nägemus kogudusest on kogukondades sarnane. Mõlema jaoks on oluline relevantsus, jõudmine inimesteni, kes traditsioonilisse kogudusse ei jõua. Tuleb minna inimeste juurde seal, kus nad on. Ilmselt ei ole mõiste isiklik evangelism kellelegi võõras, kuid küsimus on millises kontekstis isiklik elu Jeesusest tunnistust annab. Missionaalse kogukonna kontekst toob erilisel viisil esile selle, et rõõmusõnum ei ole pelgalt sõnad, vaid evangeelium saab nähtavaks ja kogetavaks Jumala rahva kaudu.

4.3 Arusaam kogudusest

Vastuses küsimusele uustestamentliku koguduse kohta on huvitav, et Kalamaja puhul ei ole ühtegi otseviidet mõnele konkreetsele kirjakohtale. Küll aga joonistub vastusest välja teatud

kristoloogia, arusaam Jeesuse Kristuse isikust, kogudus peegeldab oma tegevuses seda, kes on Jeesus nende jaoks. Kalamaja kogukonna jaoks on olulisel kohal Jumala austamine ja tänulikkus, külalislahkus, avatus, teenimine, armastav hool. Koguduses on patused inimesed, kes on kogenud Jumala armu ning seda väljendab kogu nende elu.

Viimsi puhul tuleb vastusest esile, et teoorias väljendub üsna selge teoloogiline arusaam sellest, mida tähendab koguduslik elu Uue Testamendi järgi: piibellikkus, misjonimeelsus, jüngerlus. Kogudus on misjoni kogukond. Siin on kattuvus täiesti olemas EEKBLKL enesemääratlusega: piibellik, koguduslik, pühituslik ja misjoni liikumine (Piibli õpetus EEKBL kogudustes 1998: 5).

Mõlemal puhul tuleb esile Jeesuse-kesksus. Kumbki ei defineeri kogudust mõne traditsioonilise vormi või praktika kaudu.

Koguduse enesemõistmise puhul on mõlemal juhul peamine misjoni-aspekt. Viimsi: *Iga põlvkond peaks rajama uusi kogudusi täpselt nii nagu iga põlvkond sünnitab lapsi ja loob perekondi.* Kogudusi on vaja, et jõuda ülejäänud 95% inimesteni, kes koguduses ei käi. Siinkohal ei analüüsi ma statistikat, vaid refereerin märkust Kalamaja kogukonna poolses vastuses, mis kirjeldab hästi arusaama koguduse misjonimeele vajalikkusest.

4.4 Väärtused ja praktikad

Kalamaja Kogukondade peamine väärtus on armastus. Lähedased suhted üksteisega, mis ehitavad üles kogukonna teenimist. „*Tahame olla armastav perekond, kelle iga liige on kutsutud tegema jüngreid, seal kus ta on.*“

Jüngerlik elustiil ei ole rajatud spontaansusele. Igapäevase elu keskel jüngrite tegemises ei ole juhuslikkust, vaid on kindlad elurütmid, mis aitavad koguduse missiooni ellu viia. Väikestes DNA-gruppides toimub ilmselt põhiline vaimulik kasv. Pühapäevased kogunemised suuremate gruppides on nagu perekondlik pidupäev. „*Pühapäeviti kogunetakse kodudes. Kuni 15 liikmelistes gruppides sööme, ülistame, palvetame ja jagame lugusid, mis Jumal on nädala jooksul teinud.*“

Vastustest tuleb välja ka see, et Kalamaja kogukondades on ristitud inimesi. Tähendab, on suudetud olla avatud koguduseks ega olda lihtsalt isekeskis oma koduses mugavas keskkonnas.

Iga väikest gruppi nimetatakse Kalamajas omaette koguduseks, mis tähendab, et koguduse toimimine peab olema väga lihtne ning ootus grupi jaoks on üsna kõrge. See on traditsiooniliste koguduste väikegruppidega võrreldes ilmselt kõige suurem erinevus.

Kuigi Viimsi kogukonna väärtused on sarnased ning praktikates taheti näha samu arenguid, siis need ei hakanud sisuliselt toimima. Väärtuste või ootusena koguduse suhtes on Viimsi kogukonna puhul jutlustamist mainitud negatiivses tähenduses (seda ei taheta), kuid hilisemates hinnangutes on see muutunud. See, mida kogukonnad väärtustavad, on üldiselt väga sarnane. Olulisel kohal on suhted ja koguduse rajamine suhete kaudu.

4.5 Areng ja õppetunnid

Huvitavad on märkused õppetundide kohta. Kalamaja puhul võib märkida, et üks märksõnadest on lihtsus. Nimetatakse, et oldi alguses tavades kinni (ilmselt loob tuttav vorm turvatunnet) ning oma nägu pidi aegamisi otsima. See, kui suured peaksid olema grupid, kuidas toimub uute gruppide loomine ja mida tähendab suurem visioon tervele linnale (eesmärk ei ole piirduda Kalamajaga) – need asjad said selgemaks töö käigus.

Lihtsuse juurde kuulub kindlasti ka armastus. Suhted on tähtsad ja neid tuleb eriti hoida siis, kui teed midagi uut. Armastus tõmbab ka uusi inimesi ligi. Veel tuleb esile pühendumine ja Jumala otsimine. Ilmselt on võimalik alati rohkem ja paremini teha ning täpsemalt tähele panna, mida Jumal kogudusele tahab öelda.

Koguduse rajaja esimene kutse on teha jüngerid, sest see on koguduse rajamise mõte. Rajaja peaks aru saama ja end hindama – mis teda takistab ja tagasi hoiab täitmast oma kutsumust. Oluline on alustada seal, kus oled. Koguduse rajamine, jüngerlik elu toimub alati käesolevas hetkes. Ning lõpuks tuleb aru saada, et kõike teeb tegelikult Jeesus. Kogudus on tema oma.

Väga olulised on kaasteelised. Kalamaja kogukonnad võtsid osa M4 koolitusest, mis aitas neid palju edasi. M4 on platvorm koguduserajajatele, mis aitab selgust saada kutsumise, visiooni, koguduse mudeli jpm osas.

Kõik rajatud kogudused ei jää püsima, ei kannu vilja. Sellel võib olla mitmed põhjused. Üks nendest on isolatsioon. Liiga suur koorem ja vastutus langeb üksiku juhi või perekonna õlgadele, ei ole neid, kellele toetuda.

Põhjuseid on ilmselt mitmeid ja need toimivad koos kas rajamise poolt või selle vastu. Näiteks: „*Jäab puudu meeskonnast, rahast, visioonist või selgusest kutse osas.*“

Kalamaja puhul on näha, et kõik vajalik (meeskond, kutse, visioon) oli paigas (raha ei osutunud vajalikuks). Viimsi puhul jääb kõigi nimetatute puhul milleski vajaka. Emakoguduste läkitus puudus (tähendab, oldi ka seotud mujal, mis takistas omakorda uuele pühendumist), visiooni osas ei olnud selgust piisavalt ning tuumik ei kasvanud kokku. Tegevuses jäädi liigselt lootma juhuse peale, puudus otsustavus.

4.6 Järeldused

Üldises plaanis võib järeldada, et missionaalne kogukond on toimiv koguduse rajamise viis Tallinnas 21. sajandil. Koguduse rajamiseks on vajalik ühtsus rajamise meeskonnas, selge visioon ning konkreetsed praktikad selle ellu viimiseks. Panustada tuleb olemasolevale suhtevõrgustikule, mis on kõige loomulikum viis jüngerlikuks eluks ja evangeeliumi kuulutamiseks. Koguduse rajamise motivatsioon peab olema positiivne (soov jõuda inimesteni, mitte olemasolevate koguduste lammutamine) ja püsiv. Kalamaja kogukondade puhul on näha, et suhted on loomulikud ning see mõjutab positiivselt ka pühendumise faktorit. Viimsi kogukonnal oli palju lihtsam loobuda ning algatus katkestada. Loomulikud suhted tõmbasid rajamise mõtet pigem laiali, mitte ei aidanud seda ellu viia.

Isiklikus plaanis usun, et Jumal on mind kutsunud. Esmajoones ei ole tähtsust sellel, kas sel kutsel on koguduse rajamise silt. Peamine on, et mind on kutsutud elama nii nagu Jeesus inimeste keskel elas. Koguduse rajamine ei ole isiklik ambitsioon. Koguduste rajamine on Eesti ja Tallinna elanike vajadus ning koguduste vastutus.

Olen senisest kogemusest õppinud ja jõudnud arusaamisele missionaalsetest kogukondadest lähtuva koguduse rajamise võimalikkuses ning ühinenud seetõttu uue koguduse rajamise meeskonnaga. Samuti näen, et see peaks olema avatud nendele, kellega alustasime 2013. aastal, kuna ühine arusaam kogudusest üldiselt on tänaseks säilinud.

KOKKUVÕTE

Käesoleva diplomitöö lähtepunktiks on olnud eneseanalüüsi vajadus vaimuliku juhina ning töös asetuse see kahe kogudusealgatuse uuringu taustale. Töö eesmärgiks oli sõnastada teadmus missionaalsetest kogukondadest lähtuva koguduserajamise väljakutsetest – eriti pidades silmas juhtide arengut – läbi viimaste sellealaste algatuste reflekteerimise Tallinna piirkonnas – Kalamajas ja Viimsis. Töös püüti kirjeldada ja analüüsida koguduse rajamise protsessi ja juhi arengut sellest tulenevate väljakutsetega toimetulemisel. Nii said sõnastatud ka (missionaalse) koguduse rajamiseks ja selle paremaks juhtimiseks vajalikud sammud. Sellega loeb töö autor käesoleva diplomitöö eesmärgi täidetuks.

Esimeses peatükis selgitati mõisteid töö seiskohalt olulisemaid mõisteid, nagu „missionaalne kogudus“ või „missionaalne kogukond“. Tähelepanu juhiti tõigale, et 1. sajandi kristlik liikumine oli koguduste rajamise liikumine ning 21. sajandi kogudus peaks tagasi tulema Jeesuse-keskse elukäsituse ja arusaama juurde Jumala missioonist ning see peaks ka kujundama seda, millised on usukogukonnad. Samuti anti lühike statistiline ülevaade koguduste rajamisest EEKBKL-s.

Teises peatükis anti ülevaade uurimistöö eesmärgist, küsimustest, meetodikast ning intervjuude läbiviimise iseärasust.

Kolmas peatükk esitleb Viimsi ja Kalamaja kogukondi läbi intervjuude käigus saadud vastuste. Nii saab selgemaks, kuidas kogudused alguse said, mil viisil moodustusid rajamismeeskonnad ning milline on koguduste visioon ja arusaam kogudusest üldiselt. Samuti võib näha, kuidas kogukonnad oma tegevust kirjeldavad ja hindavad.

Neljandas peatükis on kõrvutatud ja võrreldud kahe kogukonna ja selle juhtide kogemust lähtudes intervjuude käigus räägitust. Tulemused on jaotatud temaatiliselt, analüüsides vana ja uue koguduse suhet, koguduse rajamise kutsega seonduvat, kogukondade väärtushinnanguid ja praktikad ning rajamisega seotud õppetunde. Tulemuste alusel tehtud järelduste abil on sõnastatud käesoleva töö autori jaoks üldisemad ja isiklikumad veendumused, mis on seotud koguduse rajamisega. Autor ise on saanud kinnitust oma kutsumises, olgu sel kutsel koguduse rajamise silt või mitte. Jeesus on kutsunud elama inimeste keskel nii, nagu temagi elas.

Koguduse rajamine ei ole isiklik ambitsioon. Koguduste rajamine on Eesti ja Tallinna elanike vajadus ning koguduste vastutus.

Tänu tehtud tööle on autor võinud senistest kogemustest õppida ja veenduda missionaalsetest kogukondadest lähtuva koguduse rajamise võimalikkuses ja sellekohases isiklikus kutsumises. Olles ühinenud uue koguduse rajamise meeskonnaga osutub võimalikuks nii sõnade kui tegude keeles kinnitada koguduste rajamise vajalikkust üldiselt ja konkreetselt missionaalse kogukonna mudeli võimalikkust Eesti EKB Koguduste Liidu ja Tallinna kontekstis.

KASUTATUD KIRJANDUS

Billings, J.T. *What Makes a Church Missional?*
[<http://www.christianitytoday.com/ct/2008/march/16.56.html>] 31.mai 2016

Cole, N. *Organic Church: Growing faith where life happens.* San Francisco: Jossey-Bass, 2006

Cole, N. *What is a missional community?* [<http://www.vergenetwork.org/2010/12/29/neil-cole-what-is-a-missional-community-printable/>] 31.mai 2016

EEKBL. *Aastaraamat 2016.* [http://ekkleesia.ee/~tarmo/failid/Liidu_2016a_aastaraamat.pdf.] 29.mai 2016

EEKBL. *Piibli õpetus : Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes.* Tallinn : Eesti EKB Liit, 1998.

Hirsch, A. *The forgotten ways: reactivating the missional church.* Grand Rapids, 2006.

Keller, T. *Why plant Churches?* [http://apostles-raleigh.org/wp-content/uploads/2012/08/Why_Plant_Churches-Keller.pdf] 26.mai 2016

Patrick, D. *Church planter.* Wheaton: Crossway, 2010.

Pilli, T. *Usu värvid ja varjundid : Eesti vabakoguduste ajaloost ja identiteedist.* Tallinn: Allika, 2007.

Saar, M, Väljamäe, K. *Wannabe koguduserajajad maalt ja linnast.* Käsikiri, 2015.

Tamm, E. *Kuldar Kaljuste kuulutab evangeeliumi jalgpallikeeles.* Teekäija, 2016/3

Tammo, J. *Kesköö on päeva algus.* Tallinn: Eesti EKB Liit, 1998.

Vanderstelt, J. *What Is a Missional Community?* [<http://www.desiringgod.org/articles/what-is-a-missional-community>] 31.mai 2016

Wagner, P. *Strategies for Church Growth.* Glendale: Regal, 1987.

SUMMARY

Motivation of this paper is a need for self-examination as a church leader. Basis of this study is a research of two separate church plants. The purpose of this work was, firstly, to give an overview on the subject and, secondly, to phrase the steps necessary in church planting. Author of this paper is convinced that these goals were met.

In the first part terms missional church and missional community are described. We see that Christian movement in the 1st century was a church planting movement, thus 21st century church needs to come back to a life which is Jesus centred in the same way. Also, understanding of God's Mission should form the structure of faith communities. Short overview of church planting in the Union of Free Evangelical and Baptist Churches of Estonia (UFEBCE) is also added.

Second part gives an overview of the research method and the questions that were asked from the communities.

Third chapter presents the interviews with communities in Tallinn region: Viimsi and Kalamaja. It was found how those communities started out, how the core teams were formed and what is the vision of the church and also general understanding of ecclesiology. It may be also seen how they themselves describe and evaluate their practices.

Fourth chapter compares the experiences of those communities. Results are distributed thematically as follows: relationship between the old and new churches, the calling of church planter, values and practices of communities and lessons learned in the process. Personal convictions were shaped and verbalized on the basis of these results.

In conclusion I am more convinced about the need of church planting in general, and more specifically also concerning the working model of missional communities in the context of UFEBCE and in the City of Tallinn as well as in my own role in planting churches and building new faith communities.